

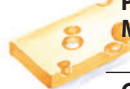

GRUPY	DOZWOLONE < 0,30 mg miedzi /100 g	Z UMIARKOWANIEM 0,30 do 1 mg miedzi /100 g	WYJĄTKOWO 1 do 3 mg miedzi /100 g	NALEŻY UNIKAĆ ≥ 3 mg miedzi /100 g
 NAPOJE	<ul style="list-style-type: none"> • Wszystkie wody mineralne (Contrex®, Volvic®, Evian®) i gazowane • Napoje gazowane: np. Coca cola®, Lemoniada, Schweppes® (*0,00 mg/100 ml) • Soki i nektary owocowe: nektar pomarańcza brzoskwinia morela U® (*0,24 mg/l), sok pomarańczowy Bio carrefour (*0,25 mg/l), sok na bazie truskawek (30%) Granini 1L® (*0,12 mg/l) • Kawa i herbata: Ovomaltine (*0,14 mg/1 łyżka stołowa = 20 g), Nesquick (*0,20 mg/1 łyżka stołowa = 20 g) 	<ul style="list-style-type: none"> • Soki i nektary owocowe: sok winogronowy Réa® (*0,48 mg/l) • Napoje czekoladowe: Czekolada w proszku Poulain® (*0,41 mg/1 łyżka stołowa = 20 g) 		<ul style="list-style-type: none"> • Napoje czekoladowe: Kakao Van Houten® (*4,8 mg/100 g)
 MIEŚO, WĘDLINY I PODROBY	<ul style="list-style-type: none"> • Wszystkie gatunki mięsa świeżego, mrożonego, konserwowanego, cały drób za wyjątkiem kaczki, cała dziczyzna, królik • Wędliny: salami, kielbasy... 	<ul style="list-style-type: none"> • Kaczka (0,46 mg/150 g) • Nerki (0,68 mg/100g), serca (*0,33 mg do 0,66 mg/100 g) • Fois gras (*0,38 mg/100g) 	<ul style="list-style-type: none"> • Wątróbka wieprzowa (2,5mg/100g), żołądki drobiowe (*1,15 mg/100 g) • Wątróbki drobiowe 	<ul style="list-style-type: none"> • Wątróbka cielęca (* od 13 do 18 mg/100 g), jagnięca (20,4 mg/100 g), drobiowa (*6,4 mg/100 g), wołowa (3,75 mg/100 g)
 OWOCE MORZA	<ul style="list-style-type: none"> • Chude i tłuste ryby, krewetki (0,25 mg/1 garść =100 g), wędzony łosoś (*0,05 mg/2 plasterki = 80 g), tuńczyk naturalny w puszcze (*0,03 mg do 0,07 mg/100 g), sardynki w oleju (*0,20 mg/100 g) 	<ul style="list-style-type: none"> • Kalmary (0,52 mg/100 g), mule (0,40 mg/200 g), langustynki (0,85 mg/3 langustynki = 100 g) 	<ul style="list-style-type: none"> • Raki (2 mg/100 g), krab (1,8 mg/100 g), pobrażki 1,7 mg/2 garści = 100 g jadalnych części), langusta i homar (1,35 mg/100 g) 	<ul style="list-style-type: none"> • Przegrzebki (10 mg/3 = 100 g), małże (6,1 mg/120 g), trąbiki (6mg/100 g), ostrygi (4 mg/6 do 10 ostryg)
 JAJKA	<ul style="list-style-type: none"> • Dozwolone pod każdą postacią 			
 WARZYWA I WARZYWA SUSZONE	<ul style="list-style-type: none"> • Wszystkie zielone warzywa: świeże, mrożone, w puszkach: np. świeże brokuły (*0,18 mg/200 g), świeża zielona fasolka (*0,26 mg/200 g), zielona fasolka konserwowa (*0,16 mg/200 g), zielony groszek (*0,30 mg/200 g), Małd puszka (*0,05 mg/100 g), Marchewka (*0,04 mg/100 g), Pomidor (*0,02 mg do 0,15 mg/100 g), przecier pomidorowy (*0,08 mg/l opakowanie) 20 cl), Pietruszka (*0,07 mg/100 g) 	<ul style="list-style-type: none"> • Świeże grzyby (0,4 mg/100g), gotowana soja (0,32mg/100 g) • Soczewica konserwowa (*0,60 mg/200 g) • Soczewica gotowana (0,66 mg/200 g) 		
 CHLEB I SKROBIA	<ul style="list-style-type: none"> • Makarony, kaszka, ryż (za wyjątkiem ryżu pełnoziarnistego) • Ziemniaki: np. frytki (0,11 mg/100 g), Chipsy koktajlowe (*0,026 mg/10 chipsów, czyli 23 g) • Chleb: np. biały chleb (*0,13 mg/100 g) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ryż pełnoziarnisty (*0,38 mg/200 g) 		
 OWOCE I OWOCE SUSZONE	<ul style="list-style-type: none"> • Wszystkie dozwolone świeże, konserwowe, naturalne, mrożone: np. świeże winogrona (0,39 mg/100 g), figi (0,15 mg/1 figa), banan średni (0,15 mg/banan), świeże jeżyny (*0,10 mg/100 g), ananas z puszkii (*0,05 mg/100 g), świeże mango z Peru (*0,03 mg/100 g) 	<ul style="list-style-type: none"> • Owoce suszone: suszone śliwki (* 0,33 mg/5 śliwki = 100g), orzechy (0,44 mg/10 orzechów lub 1,34 mg/100 g), orzechy kokosowe (0,56 mg/100 g), pistacje (*0,66 mg/około 65 pistacji = 100 g), masło orzechowe (0,70 mg/100 g lub 0,07 mg/1 łyżeczka), marcepan (0,50mg/100g) • Owoce świeże: Porzeczki (0,81 mg/100 g) 	<ul style="list-style-type: none"> • Owoce suszone: ziarna słonecznika (2,27 mg/100 g), orzechy nerkowca (2 mg/3 garście = 100 g), orzechy brazylijskie (1,76 mg/25 orzechów =100 g), ziarna sezamu (1,46 mg/100 g), orzeszki piniowe (1,32mg/3 garście = 100 g), orzechy laskowe (1,2 mg/około 65 orzechów = 100 g), orzechy pekan (1,07 mg/3 garście =100 g), migdały (0,50 mg/50 g), orzeszki ziemne (1,02 mg/3 garście = 100 g) 	
 PRODUKTY MLECZNE	<ul style="list-style-type: none"> • Mleko pełne, półtłuste, odtłuszczone, mleko zwykłe, zagęszczone, świeże, pasteryzowane, w proszku, UHT, produkty mleczne pochodne sojowe, jogurty, serki, białe sery... • Wszystkie sery z wyjątkiem parmezanu: np. La vache qui rit® (*0,00 mg/porcja), ser do zapiekania Tenery® (*0,00mg/plasterek). 	<ul style="list-style-type: none"> • Parmezan (0,34 mg/40 g) 		
 CUKIER, DESERY I SŁODYCZE	<ul style="list-style-type: none"> • Czekolada: np. czekolada biała, czekolada mleczna (0,02 mg/100 g), Lindt Pyrénéens mleczna® (*0,019 mg/1 czekolada = 7 g), Ferrero Rocher® (*0,080 mg/1 czekolada = 12,5 g), Batony czekoladowe: Mars® (*0,07 mg/1 baton = 50 g), Milky Way® (0,03 mg/1 baton), Desery czekoladowe: np. Mleczny krem czekoladowy (0,008 mg/kubeczek), Mus czekoladowy (0,07 mg/1 pojemnik), Dany czekoladowe® (*0,13 mg/pojemnik), torcik orzechowy (0,05 mg/100 g), Płatki śniadaniowe z czekoladą: np. Choco pops® (0,21 mg/60 g) • Wyroby ciastkarskie, wypieki i ciasta: bez czekolady lub z czekoladą mleczną w przypadku ciast robionych w domu • Lody i sorbety: bez czekolady • Kompoty, konfitury: np. kompot jabłkowo-truskawkowy Vergers gourmand® (*0,04 mg/100 g), konfitura truskawkowa (*0,03 mg/100 g), galaretki porzeczkowa Carrefour® (*0,02 mg/100 g), galaretki porzeczkowa Valade® (*0,03 mg/100 g), krem z kasztanów (*0,10 mg/100 g), mus jabłkowy (*0,04 mg/100 g) • Pozostałe desery: krem deserowy (bez czekolady), budyń mleczny Nestle® (*0,01 mg/100 g), bita śmietana w proszku (*0,01 mg/100 g) 	<ul style="list-style-type: none"> • Czekolada: Crunch (*0,45 mg/100 g), Nutella (*0,60 mg/100 g czyli 7 łyżeczek), Batony czekoladowe: np. Bounty® (0,26 mg/1 baton), Snikers® (0,24 mg/1 baton), Kit Kat® (0,13 mg/1 paczka z 4 batonami), Smarties® (0,1 mg/1 opakowanie = 40 g), Twix® (*0,22 mg/1 opakowanie 30 g), Desery czekoladowe: np. Ptysie z czekoladą (0,18 mg/100 g) • Ciastka, wyroby cukiernicze, ciasta: piernik (*0,5 mg/50 g, czyli 2 kawałki), płatki śniadaniowe kukurydziane (0,33 mg/60 g), gofry orzechowe Favorini® (*0,39 mg/100 g = 4 gofry) 	<ul style="list-style-type: none"> • Czekolada: ciemna (0,65 mg/2 kostki), czekolada ciemna Côte d'Or® 70% (*0,27 mg/2 kostki) • Wyroby cukiernicze czekoladowe: np. drożdżówki z czekoladą 	<ul style="list-style-type: none"> • Czekolada: kakao Van Houten® (*4,81 mg/100 g) (kakao może być stosowane tylko przy użyciu 10 g do przygotowania jednej porcji)
 TŁUSZCZE	<ul style="list-style-type: none"> • Wszystkie typy olejów, masła, margaryny, śmietany 			

**NORMALNA DIETA DOSTARCZA OKOŁO
3 MG MIEDZI DZIENNIE**

W chorobie Wilsona, **ekspersi zalecają ograniczyć dostarczanie w diecie:**

mniej niż 1 mg dziennie na początku leczenia

PRAKTYCZNE PORADY

- Produkty z kolumny zielonej są dozwolone.
- Produkty z kolumny żółtej powinny być spożywane z umiarem, ponieważ dieta dzienna złożona z posiłków przyrządzonych z produktów dozwolonych (kolumna zielona) dostarcza średnio 0,80 mg miedzi.
- Należy unikać spożywania produktów z kolumn pomarańczowej oraz czerwonej.

mniej niż 3 mg dziennie kiedy choroba jest w okresie stabilizacji

PRAKTYCZNE PORADY

- Produkty z kolumny zielonej są dozwolone.
- Produkty z kolumny żółtej można spożywać w większych ilościach.
- Produkty z kolumny pomarańczowej nadal powinny być spożywane wyjątkowo.
- Należy unikać spożywania produktów z kolumny czerwonej.

■ ALKOHOL

Spożywanie alkoholu jest odradzane z powodu jego negatywnego wpływu na wątrobę.

■ WODA

Woda pitna: może zawierać miedź. Należy sprawdzić jej skład w odpowiednich organach miejskich (Norma: < 1 mg na litr)

Woda źródlana: zawartość miedzi może być różna (Norma: < 1 mg na litr)

**PRODUKTY ODRADZANE LUB DO
SPOŻYWANIA WYJĄTKOWO PONIEWAŻ O
DUŻEJ ZAWARTOŚCI MIEDZI**

■ **Wszystkie typy wątróbki** (np. jeden plasterek wątróbki cielęcej może zawierać aż do 18 mg miedzi)

■ **Ciemna czekolada:** Zawartość miedzi w produktach czekoladowych zależy od zawartości kakao. Im więcej procent kakao, tym zawartość miedzi większa.

- ▶ kakao w proszku i ciemna czekolada (o zawartości ponad 60% kakao) są odradzane

■ **Niektóre owoce morza oraz skorupiaki** (patrz tabela)

■ **Orzeszki ziemne, migdały, orzechy i orzechy laskowe**

■ **Alkohol:** z powodu negatywnego wpływu na wątrobę

SZCZEGÓLNE ASPEKTY

■ SUPLEMENTY DIETY:

W razie wystąpienia zaburzeń w odżywianiu, utraty apetytu lub utraty wagi lekarz może przepisać doustne suplementy diety. Uwaga – niektóre suplementy są bogate w miedź. Lista suplementów wraz z zawartościami miedzi jest dostępna pod adresem: <http://cnrwilson.fr>

■ W PRZYPADKU NIEWYDOLNOŚCI WĄTROBY:

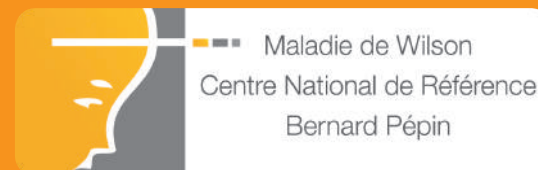
Należy ograniczyć zgodnie z zaleceniami lekarza spożycie białek i soli.

■ PO PRZESZCZEPIE WĄTROBY:

Normalna dieta wprowadzana jest stopniowo.

Dokument sporządzony przez CNR Wilson, Szpital Lariboisière - Fernand Widali, wydział dietetyki (Estelle Garcin & Charlotte Henrio), laboratorium toksykologii (Dr Joël Poupon & Dr Souleiman El Balkhi), stowarzyszenie pacjentów Bernard Pépin choroby Wilsona.

Mail: cnr.wilson@lrb.aphp.fr strona internetowa: <http://cnrwilson.fr>

**CHOROBA WILSONA
PORADY ŻYWIENIOWE**

Narodowe Centrum Referencji Choroba Wilsona

Szpital Lariboisière - Fernand Widali

Dział Dietetyczny
Pani HENRIO Charlotte - Pani GARCIN Estelle
Mail: cnr.wilson@lrb.aphp.fr
strona internetowa: <http://cnrwilson.fr>

Zalecenia zawarte w niniejszej ulotce pozwolą Państwu odpowiednio skomponować posiłki. W celu uzyskania dodatkowych informacji zachęcamy do kontaktu z lekarzami i dietetykami CNR Wilson.

Ten dokument jest tłumaczeniem wersji francuskiej, został przygotowany z Orphan Europe.

EuroWilson finansowany jest przez program Komisji Europejskiej DG Sanco.

Choroba Wilsona jest chorobą genetyczną powodującą nadmierne gromadzenie się miedzi w różnych narządach ciała, szczególnie w wątrobie, mózgu i oczach.

W leczeniu tej choroby dysponujemy skutecznymi lekami pozwalającymi wyeliminować nadmierną miedź z organizmu. Leczenie polega na stosowaniu leków (D-Penicilamine, TRIENTINE®, WILZIN®), które należy przyjmować bez przerwy przez całe życie, oraz na stosowaniu diety ubogiej w miedź.

Niniejsza ulotka ma za zadanie przekazać porady w zakresie ograniczenia ilości miedzi w przyjmowanych pokarmach, przy jednoczesnym zachowaniu równowagi dietetycznej.

Poszczególne produkty (mleko, mięso, ryby, warzywa, owoce, napoje...) wymienione są w zależności od zawartości miedzi.

Kolumna zielona:	Produkty dozwolone, zawierające mniej niż 0,30 mg miedzi na 100 g lub na porcję pokarmu
Kolumna żółta:	Produkty, które należy spożywać z umiarkowaniem, ponieważ zawierają między 0,30 a 1 mg miedzi na 100 g lub na porcję pokarmu
Kolumna pomarańczowa:	Produkty, które należy spożywać wyjątkowo lub unikać ich spożywania, aż do momentu ustabilizowania się choroby, ponieważ zawierają między 1 a 3 mg miedzi na 100 g lub na porcję pokarmu
Kolumna czerwona:	Produkty, których należy unikać, ponieważ zawierają ponad 3 mg miedzi na 100 g lub na porcję pokarmu

Niniejszy dokument nie stanowi wyczerpującej listy produktów, uwzględnia jedynie produkty, o które najczęściej pacjenci pytają.

Zawartość miedzi w pokarmach określona została na podstawie:
• książki: The composition of foods – McCance and Widdowson's. - 2002
• pomiarów wykonanych przez Laboratorium toksykologii szpitala Lariboisière (produkty oznaczone gwiazdką)

* Przed przepisaniem należy zapoznać się z całym tekstem charakterystyki produktu (RCP)